

Lakatos Júlia

## **Politika, retorika, erotika**

**A szépség nem elég. Erotikus tőke a politikában.**

**Teljesen új kutatási irány annak vizsgálata, hogy az erotikának van-e szerepe a politikában. Véletlenül sem „szereposztó díványokról” van szó, hanem egy új tőketípusról, amit Catherine Hakim „erotikus tőkének” nevez. Az erotikát, ha nem egyenesen tabunak, eddig inkább a bulvársajtóba tartozónak vélhettük, ezzel szemben az erotikus tőke szerepe világszerte növekszik. Magyarországon a politika világában mégis inkább hátrányt, mint előnyt jelent a nők számára. Érdeemes tehát elgondolkodnunk azon, vajon Magyarországon miért nem érvényesül ez a jelenség, és hogyan lehetne adaptálni?**

Catherine Hakim hiánypótló elemzése szerint, az [erotikus tőke](#) egy negyedik tőketípus a klasszikus, gazdasági, társadalmi, kulturális tőkeformák mellett. Egy velünk született és tanult, tehát fejleszthető képesség, aminek nem feltétlenül a szépséghez van köze. A szépség szubjektív és társadalmanként változó, önmagában azonban nem egyenlő az erotikus tőke fogalmával. A vonzó test, a kiemelkedő kommunikációs képesség, energikusság, stílus és öltözködés, illetve számtalan kultúrában a nők termékenysége együttesen alkotja ezt a tőkeformát.

Az erotikus tőke gyakran áll politikusok, színészek, vagy énekesek sikere mögött, azonban a hétköznapiakban is egyre inkább megjelenik a munkaerőpiacon. Egyes szakmákban, így a médiában, a szórakoztatóiparban elengedhetetlen feltétel, de jelen van minden munkában ahol az emberekkel való bánni tudás, a meggyőzés fontos szerepet játszik. Az erotikus tőke segítségével mára már nem csak termékeket, hanem értékeket és politikai nézeteket adnak el. Gondoljunk csak az Obama házaspár – az amerikai álom két lábon járó modern megtestesítőinek – ikonná válására. A kérdés csupán az, hogy miért nem jelenik meg ez a hazai politikában is?

A tanulmány a házasság és ismerkedés, a házastársi alkuk és a munkaerőpiac terén mutatja be az erotikus tőke érvényesülését. Komoly hiányossága azonban, hogy nem foglalkozik az erotikus tőkének a politikában rejlő lehetőségeivel. Elemzésünk ezzel szemben a hazai politika és az erotika kapcsolatát vizsgálja, így tovább megy egy lépéssel, és rávilágít arra, hogyan alkalmazható ez a hazánkban ma még ismeretlen fogalom a politika világában is, többek között a nők politikai szerepének növelésére. Vajon az erotikus tőke fogalmának bevezetésével közelebb jutunk a hazai politikai folyamatok megértéséhez? Miért van az, hogy az Egyesült Államokhoz hasonlóan, össztársadalmi szinten, Magyarországon is egyre magasabbra jutnak a nők, mégisincs átjárás az üzleti világ és a politika között, és szinte kizárólag férfi politikusok vannak?

Állításunk szerint miközben egyre inkább megjelenik az erotikus tőke a magánszférában, a politika világában ez inkább hátrányt, mint előnyt jelent a nők számára. Párt szinten kiszelektálja magából a politika az erotikus tőke valamely tulajdonságával rendelkező nőket, annak érdekében, hogy országos szinten ne jelentsenek konkurenciát. A szép ÉS okos nő jelenleg nem érvényesülhet a politika világában, holott az erotikus tőke alkalmazása komoly előnyhöz juttathatná a női politikusokat férfi társaikkal szemben.

### **Átalakuló erőviszonyok**

Habár a férfiak is rendelkeznek erotikus tőkével, mivel a nők többet foglalkoznak vele, szignifikáns előnyük van az erotikus tőke terén. Ezt a patriarchális társadalmi berendezkedés évszázadok óta igyekszik elnyomni, például azzal, hogy azt kommunikálja, az erotikus tőke értéktelen, mi több, birtokosa is értéktelenné válik. A vallás, hosszú ideig a társadalom fő szervező erejeként ennek a folyamatnak az egyik legfontosabb eszköze volt. A vonzó nőt butának és értéktelennek tartja, ami napjainkig továbbél a köztudatban, hiszen az egyik legerősebb sztereotípiája, hogy egy nő vagy szép, vagy okos.

Az általános vélekedés, az erotikus tőkével, hogy amennyiben egy nő él ezzel az adottságával, „eladja magát”. Bár az erotikus tőke kétségkívül fontos szerepet játszik a házasság és társadalmi mobilitás terén, napjainkban egyre nő a jelentősége a munkaerőpiacon és a politikában is.

Az Egyesült Államokban, mára teljesen átalakították a nők mind munkaerőpiaci, mind politikai súlyukat. A „tipikusan női tulajdonságok” mint az empátia és a konszenzus kereső, befogadó kommunikáció sikeresebbé teszik a nőket a munkaerőpiacon, írja a [The Atlantic különszáma](#). Erre utal a gazdasági válság is, ami főleg férfidominanciájú szakmákat érintett. Az Egyesült Államokban, ahol immár a munkaerő fele nő, több a diplomás nő, mint férfi, és a felső vezetői pozíciók többségében is nők foglalnak helyet, a nők részéről megindult az átjárás az üzleti szférából a politika világába.

Az Egyesült Államok 500 legnagyobb vállalatának CEO-i közül csupán 3% nő, mégis tavaly 43%-al többet kerestek férfi kollégáiknál. Ennek ellenére egyre több nő lép át a politika világába. A republikánusok új „csodafegyvere” két üzletasszony, akik miután mindent elértek szakmájukban, most a politikát hódítják meg. A politikai karrierépítés hagyományos útját megkerülve, Meg Whitman az eBay volt ügyvezető igazgatója kaliforniai kormányzóvá indul, míg Carly Fiorina, aki a Hewlett Packard első női igazgatójaként először irányíthatta a világ 20 legsikeresebb cégeinek egyikét, a szenátori pozícióért szállt ringbe.

Mivel egyre több a női felső vezető, további munkalehetőségeket teremtenek, még jobban átalakítva a társadalmi struktúrát. A szolgáltató szektorba bekerültek olyan tevékenységek, mint a gyermekgondozás vagy a takarítás, amelyeket korábban is nők végeztek, azonban ingyen. A nemi szerepek évszázados sztereotípiái miatt, ebbe az új piaci részbe egyelőre nem tudnak betörni a férfiak, holott semmi nem indokolja, miért ne végezhetné a munkanélküli férfiak egyre növekvő köre ezen állásokat. Miközben a kenyérkereső szerepek felcserélődnek,

az erotikus tőke alkalmazása a munkaerőpiacon és a politikában további előnyökhöz juttatja a nőket így újra kell gondolni, hogy valóban értéktelen-e az a nő aki adott esetben immár családfenntartó és komoly szakmai, politikai sikereket ér el.

### **Erotikus tőke Magyarországon**

Magyarországon, az angolszász kultúrához hasonlóan tabu a szexualitás, főleg a politika világában. Nyilvánvalóan jelen van az erotikus tőke mind a párkeresés, mind a munkaerő piaci helyezkedésben, azonban Franciaországgal, Olaszországgal ellentétben, ahol a szexualitás, az erotikus tőke komoly szerepet játszik a hétköznapi életben és a politikában egyaránt, idehaza nem „illik” ezeket a témákat bolygatni.

Azokban az országokban ahol az erotikus tőkére már evidenciaként tekintenek, a politikában, akárcsak a médiában vagy a szórakoztatóiparban a vonzó, karizmatikus megjelenés, személyiség alapkövetelmény, mind a férfiak, mind a nők számára. Silvio Berlusconi, még túl a hetvenen is erotikus kisugárzását használja politikai előnyszerzésre, ahogyan kormányának számos női tagja is. Ez azonban messze nem azt jelenti, hogy pusztán külsejüknek köszönhetik politikai sikerüket.

Az erotikus tőke komoly belső tartalmat feltételez. Karizmatikus személyiség és önálló gondolatok nélkül nem működik. Ezért nem elég a politika világában „pusztán szépnek” lenni. Többek között ezért van olyan kevés nő a hazai politikában. Ami felvet egy még fontosabb kérdést. Vajon nincsenek ma Magyarországon megfelelően képzett nők, akik alkalmasak a politikusi szerepre, vagy tudatos döntés a nők részéről a távolmaradás a politikától?

### **Hol vannak a női politikusok?**

Napjainkban már hazánkban is magasabb a diplomás nők és a felsőoktatásban tanuló nők aránya, mint a férfiaké, tehát azt semmiképp nem mondhatjuk, hogy ne lennének alkalmas nők. Fordítsuk hát figyelmünket a másik alternatívára, a politikától való tudatos tartózkodás esetleges okaira. Hiába alacsony a politikusok társadalmi megbecsültsége, mégis jó „karrier pálya”. Egy szakma devalválódását annak elnöiesedése jelzi, ez a veszély azonban nem fenyegeti a politikát, ami még mindig zártkörű férfi elit klubnak számít, ahova „dísznek” vesznek be nőket a politikai korrektség kedvéért.

A divat világának szabályait követve, a férfi politikusok kínosan ügyelnek arra, hogy a „kiegészítők” ne vonják el a figyelmet a „ruháról”. A túl feltűnő dísz nem viseli el a politika. Az erotikus tőkével, azaz kimagaslóan jó kommunikációval, intellektuális és szexuális kisugárzással rendelkező nőket nem engedi érvényesülni. Amennyiben valaki túl „dekoratív” a politika világában, azonnal az a vád éri, hogy külsejének köszönheti előmenetelét, amire nem lehet politikai karriert építeni. Ha valaki átlagos, vagy a hagyományos szépségideál szerint szépnek nem mondható, a férfi politikusok nem, vagy kevésbé tekintik vetélytársnak, így jobban nyitva áll a szakmai érvényesülés lehetősége. Ennek eredményeként egy érdekes

kontraszelekció alakul ki a hazai politikában, ami már párton belül kiszorítja az erotikus tőkével rendelkező nőket. Semmilyen kötelező kvóta bevezetése nem segíthet ezen az állapoton, ha a pártok nem tartják be őket. Márpedig a fennálló belső hatalmi viszonyok megőrzése érdekében nem áll érdekükben a pártoknak a jelenlegi rendszer megváltoztatása. Végso soron a pártok belső működésének jellege miatt nincs több nő a parlamentben.

A hazai pártok napjainkra centralizált kommunikációs stratégiákat alakítottak ki, ami azt eredményezte, hogy a pártokon belül nem lehetnek „egyéni ségek”, pusztán azon kiemelt személyek köre, akit a vezetőség és vezető testületek bizonyos szerepekre kijelölnek. Ez a viszonylag csekély számú női politikusok esetében eleve általában „tipikus női témákra” vonatkozik. Szociális kérdések, család és oktatásügy, semmiképp sem a komoly presztízsú „férfi témák”, mint a gazdaság vagy külügyek. Mivel párton belül nem lehet „szólózni”, így a női politikusok nem tudják kihasználni erotikus tőkéjüket. Egyetlen dolog fontos, hogy a jelölt megjelenésében és személyiségében semleges legyen és igazodjon a pártpolitikai irányelvekhez. Csak az marad meg a politikában, aki elnyomja erotikus tőkéjét és idomul ehhez a férfi centrikus világhoz, maga is „férfiassá” válik politikai előmenetele érdekében. Sok nő számára azonban, a politika pártérdekek és személyes szívességek vezérelte világával szemben, a versenyszféra átláthatóbb, kevésbé kontraszelektív előmeneteli feltételeket nyújt, ráadásul magasabb fizetéssel. Így állhat elő az a helyzet, hogy gyakorlatilag nincs az a pénz, amiért a nők elmennének politikusnak.

A hazai politika csak azért igényli a nőt, hogy „legyen”, nem azért, hogy „alkosson”, hozzáadott értéket teremtsen erotikus tőkéjével, ezáltal hozzájárulva az ország fejlődéséhez. Ahogy azon országok akik nem használják ki munkaerejük száz százalékát jóval rosszabb gazdasági állapotban leledzenek, mint ahol a nők többsége megjelenik a munkaerőpiacon, úgy ahol a politikában a nők is „valóban” hozzájárulnak a politikai kultúra, és a napi szintű politika formálásához, jóval nagyobb a gazdasági, társadalmi fejlődés. A sors fintora, hogy Magyarországon is egyre inkább előtérbe kerül a privát szférában az erotikus tőke. Azok a nők, akik magas vezetői pozíciókba kerülnek, rendelkeznek erotikus tőkével és képesek volnának ezt a tulajdonságukat a politika világában is kamatoztatni, azonban a politika világa egyszerre kiveti és taszítja őket.

A nők hiányát a parlamentből tehát egy a férfi dominanciájú politika világából érkező külső, valamint a női értelmiségi rétegből eredő belső „ön”kirekesztés eredményezi, Érdemes azonban a nők felelősségét is megvizsgálni abban, hogy Magyarországon nincsenek kellően képviselve a nők a hazai politikai életben, hiszen adott esetben nem csak a „kirekesztő” a hibás, hanem az is aki hagyja. Húsz évvel a rendszerváltás után, hazánkban, a világ számos más országával szemben, irigylésre méltóan szabad politikai környezet létezik. Semmi nem állja útját a nők politikai szerepvállalásának. Nem az intézményes szabályozás, nem a lehetőség, hanem a társadalmi igény és akarat hiányzik. A személyes motiváció a nők részéről a politikai szerepvállalásra és a politikai kultúra ami ezt nemcsak természetesnek tekinti, hanem el is várja.

## **A hiányzó erotikus tőke**

A társadalmi intelligenciát, a kiemelkedő kommunikációs képességet, karizmatikusságot, a stílusos öltözködést külön-külön is díjaznák a választók a női politikusok esetében. Olyan jelölttel azonban, akiben az erotikus tőke összes követelményei egy személyben jelen lennének sem helyi, sem országos szinten nem találkozhatnak. Ezt nem csak a politikában valóban jelen levő kontraszelekció okozza. Ha olyan képességű politikusnők lennének Magyarországon, akiket nem lehet háttérbe szorítani, másképp nézne ki a hazai parlamentarizmus. Így azonban még abszurdabb, hogy Magyarországon ma egyetlen női politikus sem folytat imázsépítést, főleg annak fényében, hogy az erotikus tőke tanulható képesség. Hiába ül jelenleg harmincöt női képviselő a parlamentben, még hosszú ideig nem lesz hasonló súlyuk, mint a politika fő vonalából kivonuló „már felépített” politikusnőknek, mint például Dávid Ibolya vagy Szili Katalin.

Az erotikus tőke alkalmazása, komoly versenyelőnyhöz juttatná a női politikusokat férfitársaikkal szemben. Azzal, hogy ismét csökkent a női létszám a parlamentben egy komoly űr keletkezett, még ha azt a társadalom nem is érzékeli. Ezt a női politikusok kihasználhatnák politikai karrierük építésére. Az erotikus tőke alkalmazása mellett szóló legfőbb érv, hogy ami természetes nem lehet „rossz”, szemben egy hosszú múlttal rendelkező, ám mégis emberek által kreált konvencióval, ami háttérbe szorítaná a nőket a politikai, gazdasági szférából. A hiányzó erotikus tőke lehetne tehát a kulcs a nők politikai képviseletének növelésére hazánkban.

Mindezt azonban csak megfelelő, befogadó társadalmi közegben lehet érvényesíteni. Hazánkban történelmi okokból ez jelenleg nem adott, hiszen egy befelé forduló, introvertált társadalommal rendelkezik. Mint annyi mindenben, ebben is megújulás képtelen, pedig Magyarországnak még sem női miniszterelnöke, sem női köztársasági elnöke nem volt.

A női politikus legfőbb fegyvertára, hogy nő. Nem „férfivá” kell válnia a képviselő jelöltnek, hanem annak kommunikációját kell megtanulnia, hogy női politikusként mivel tud többet nyújtani a közösségnek, mint férfi vetélytársai. Igenis „ér” kihasználni az intelligenciával párosuló nőiességet. Előny a divatos megjelenés, a karizmatikus személyiség. Vagy a „szép” nőknek kell „keményebbé” válni, vagy a „kemény” nőknek „szebbé”. Egy ikonná vált nő ugyanis sokkal többet képes tenni a politika világában, mint egy szakmailag egyaránt kompetens ám az erotikus tőke szemszögéből semleges nő.